

УДК: 342.565.2:32(497.11)
Примљено: 5. новембар 2008.
Прихваћено: 15. децембар 2008.
Оригинални научни рад

Српска политичка мисао
број 4/2008.
год. 15. vol. 22.
стр. 239-252.

Слободан Орловић
Правни факултет, Нови Сад

УСТАВНИ СУД РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У ПРАВУ И ПОЛИТИЦИ

УВОД

Република Србија је Уставом од 1990. увела парламентарни систем заснован на подели власти, у коме је Уставном суду поверена улога заштите уставности и законитости. И нови Устав Србије од 2006. Уставном суду поверава контролну функцију аката и радњи у циљу изградње и очувања владавине права.

Ипак, Уставни суд за сада не успева да оправда улогу која му је уставима додељена. Српски парламентаризам још увек гради своје институте и у тим недовршеним и несавршеним односима власти које воде државу, политика често надилази уставне границе. У том смислу, Уставни суд - један од стубова система делује као орган који је и под политиком и под правом, што се одражава на функционисање државне власти у целини.

ПОЈАМ И ПРИРОДА УСТАВНОГ СУДСТВА

Једна од последица процеса “политичког конституисања света”¹⁾ јесте та да начело поделе власти чини темељ савремених уставних система. У том смислу, ни Република Србија није изузетак – уведена је подела власти Уставом од 1990; државна власт се дели у једном члану Устава по уобичајеном кључу: “Уставотворна и законодавна власт припада Народној скупштини. Републику Србију представља и њено државно јединство изражава председник Републике. Извршна власт припада Влади. Судска власт припада

1) Јован Ђорђевић, *Устав и политичке науке*, Глас САНУ Одељења друштвених наука, Београд, 10/1961, стр. 40.

судовима. Заштита уставности, као и заштита законитости у складу с Уставом, припада Уставном суду.”²⁾

Политика као “вештина могућег” у управљању државом прожима поделу власти тј. хоризонталну организацију власти у којој је неке највише државне органе потребно што више одвојити од политике и “заштитити” правом – уставом. У “активним” државним властима; извршној и законодавној, политика је основни супстрат и мотив деловања, док уз судску власт иде “вечита” тежња да се у потпуности ослободи политике и препусти праву. Уставни суд, кога устави обично декларишу самосталним и независним државним органом, стоји негде на пола пута између политичких власти; извршне и законодавне, и неполитичке; судске власти.

Спорове између носилаца власти коначно и сигурно решавају бирачи на изборима, опредељујући се за понуђене политичке опције. Али, у циљу нормалног функционисања државе, мањи или већи спорови са политичком димензијом морају се решавати и током трајања изборног мандата извршне и законодавне власти. Чињеница да се судским методом не могу решавати строго политички спорови, који се не просуђују по правним нормама - не врши се функција суђења већ посебна функција за коју важе посебна правила,³⁾ указала је на потребу постојања посебног државног органа – уставног суда.

Основна надлежност уставног суда је да се стара о хијерархији општих аката унутар правног система; закони морају бити у складу са уставом, нижи општи акти у складу са законом и уставом... Ово наизглед јасно правно питање уставности и законитости, заправо је у пракси прожето политиком и политичким мерилима тако да се уставни суд приликом одлучивања руководи и уставном нормом и “политичким духом” устава. Утолико има места тврдњи да “свако питање из праксе уставног суда, а посебно када се ради о контроли уставности закона, носи у себи одређену политичку димензију.”⁴⁾ Ипак, политика у деловању уставног суда мора бити ограничена. Уставни суд нема задатак да каже „шта је Устав“, и да тим старим или новим уставним језиком формулише извесну своју друштвену или политичку „филозофију“, па чак и своју правну идеологију. Он је под Уставом, јер начелно нико није и не може бити изван Устава.⁵⁾

2) Члан 9 Устава Републике Србије од 1990.

3) Иво Крбек, *Уставно судовање*, Загреб, 1960, стр.12.

4) Бранко Смердел, *Уставни суд Југославије и неки проблеми политичког правосуђа*, Зборник радова: Улога и место уставног судства у друштвено политичком систему, Београд, 1986, стр. 336.

5) Јован Ђорђевић, *Политички систем*, Београд, 1980, стр. 722.

Сврха постојања уставног суда је да подведе или евентуално врати делатност државних власти унутар граница устава. У пракси то може бити, рецимо, поништавање закона чиме се, противно строго посматраној подели власти, задире у надлежност законодавца и узима део његове надлежности. Али, тиме се не руши позиција и ауторитет законодавне власти већ напротив, јер се овај ауторитет смањује законодавчевим кршењем устава путем неуставних закона, а не поништавањем тих закона.⁶⁾ Исто важи и за акте извршне власти.

Уставни суд у “чувању” устава постиже различите резултате, од државе до државе. Уставни суд не може успешно да брани устав у неуређеним политичким системима где су темељне уставне институције недовољно изграђене а подела власти не више од начела. У таквом систему уставни суд није у стању да изгради сопствени рејтинг који би му дао могућност да се одлучно постави у односу на извршну и законодавну власт и тако дефинише своју друштвену и уставну позицију. Што је систем уређенији а подела власти јаснија и позиција уставног суда је делотворнија.

Уставни суд има положај арбитра у спору државних власти. “Да би уставни суд уопште арбитравао у њиховом сукобу, који је уставно дефинисан као сукоб међу надлежностима, и да би његова арбитража била делотворна, различите политичке моћи концентрисане у државним институцијама морају бити спремне на то да регулативно начело за решење сукоба мора бити ван њих и изнад њих.”⁷⁾ У Србији за трајања Устава од 1990. Уставни суд није имао моћ да сачува правну хијерархију уставног система и подведе под Устав носиоце извршне власти која је водећа власт.⁸⁾ Устав од 2006. нормом поправља положај Уставног суда у правцу самосталности и независности, али да би се то побољшање осетило у пракси носиоци политике, влада и шеф државе у првом реду, морају да створе повољан политички амбијент за ефикасност Уставног суда.

Без обзира који орган носи уставно судство; уставни суд (код нас, бивше југословенске републике, Немачка, Аустрија, Русија...), редовни суд (САД, Канада, Аустралија...), или посебан несудски орган као нпр. француски Уставни савет, и политика и право су

6) Радомир Лукић, *Уставност и законитост*, Београд, 1966, стр. 100.

7) Слободан Самарџић, *Систем власти у новом уставу Србије*, Зборник радова „Уставни суд Србије – у сусрет новом уставу“, Београд, 2004, стр. 97.

8) Утолико се не можемо сложити са констатацијом Александра Фире да “за разлику од редовних судова, који су независни од извршне власти, уставни суд мора бити независан пре свега од законодавне власти будући да се независност уставног суда од извршне власти претпоставља.” *Независност судства и уставни суд*, Архив за правне и друштвене науке, 3/1994, Београд, стр. 370.

основе уставног судовања. Дилема која представља и опасност по уставно судство је коме дати примат у случају да су опције које нуде политика и право различите.

У САД на врху судске хијерархије стоји Врховни суд кога чини председник именован од председника државе уз сагласност Сената, и осам судија, сви са доживотним мандатом, такође именовани од стране шефа државе. Председник Врховног суда (Chief Justice) је формално друга личност у државној хијерархији иза председника САД. Политичку позицију и углед Врховни суд гради нарочито правом да тумачи Устав који је у САД култног нивоа. Иако се Врховни суд клонио интервенција у односима који се сматрају “политичким”, дакле правно неприкладним, ставове Врховног суда да ли су радње и акти других државних органа сагласни Уставу тешко је развојити од политике. Између два рата, за време председника Френклина Рузвелта (Roosevelt, 1933-1945), Врховни суд је проглашавао противуставним неке законе социјално-економског карактера који нису одговарали крупном капиталу иако формално-правно нису били противни Уставу.⁹⁾ Такође, председник Рузвелт је константно настојао да реформише Врховни суд па је тако предлагао да сваки судија када превали седамдесету годину добије судију помоћника кога би именовао председник државе.¹⁰⁾ Ово наводи на закључак да Врховни суд у поступку заштите уставности није могао деловати ван политичког утицаја.

Француски Уставни савет још је даље од права и ближе политици. “Политичку природу Уставног савета наглашава и чињеница да се од саветника формално не тражи никаква правничка квалификација, нити поседовање икаквог пређашњег искуства.”¹¹⁾ Уставни савет је још од Де Головог (De Gaulle, Устав Пете републике, 1958) времена близак извршној власти, посебно председнику Републике, и његов циљ је у бити политички; оценом уставности држати под контролом законодавну делатност парламента.

У трећем систему уставног судства где постоји посебан орган који чине правници – уставни суд, видљива је намера да се субјект заштите уставности на “пристојно одстојање” удаљи од све три државне власти; законодавне, извршне и судске. Формално гледано, уставни суд се не мора сврстати ни у једну од ове три власти, али како је систем државне власти подељен на три гране ни

9) Види: Александар Фира, *Уставност и политика*, Нови Сад, 1984, стр. 139, Јосип Срук, *Делегатски скупштински систем*, Загреб, 1982, стр. 10.

10) Хенри Бемфорд Паркс (Parkes), *Историја САД*, Београд, 1985, стр. 638-639.

11) Светислава Булајић, *Чувар француског устава*, Београд, 2006, стр. 118.

уставни суд не може бити изван тог система. А како је политичка природа основно својство бар две од три државне власти, ни уставни суд не може бити аполитичан. Остаје само питање односа мере политике и права у бићу уставног суда?

ПОЛОЖАЈ УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ПО УСТАВУ ОД 1990. И УСТАВУ ОД 2006.

Република Србија се, дакле, у оба устава определила да заштити уставности и законитости повери Уставном суду, а не речимо одељењу врховног суда.¹²⁾ Устав од 1990. у члану о подели државне власти помиње и Уставни суд, дајући му тако ауторитет највишег државног органа, а Устав од 2006. показује намеру да тај ауторитет надогради и пре свега “оживи” удаљавајући Уставни суд од законодавне и извршне власти новим моделом избора судија, дефинишући га самосталним и независним органом, проширујући му надлежности... Ипак, пракса деловања Уставног суда нам казује да он није самостално “живео” своју уставно-правну позицију органа највише, хоризонталне државне власти већ је политика, путем извршне и донекле законодавне власти, била водиља његовог (не) рада када су у питању најважније одлуке.

Издвојена регулатива положаја Уставног суда унутар уставне систематике говори да је у питању нарочит државни орган. Уставни суд је орган мешовите правне природе и тешко га је без задршке сместити у неку од три државне власти. Ипак, не само по имену већ и по кадровима, начину рада и надлежностима најмање грешимо сврставајући га уз судску власт.¹³⁾ Надлежност Уставног суда се протеже од контроле уставности и законитости општинских и појединачних аката, преко одлучивања о сукобу надлежности државних органа, до решавања изборних спорова и забране рада странака, организација или удружења.

Уставном суду - „чувару Устава“ је новим највишим правним актом „поверена контрола уставности и законитости, као и непо-

12) Чланови 125 - 131 Устава од 1990, чланови 166 - 175 Устава од 2006. Уставни суд је код нас, као орган заштите уставности, установљен још Уставом СФРЈ од 1963, по узору на СР Немачку.

13) Александар Фира сматра да је Уставни суд орган који се налази ван схеме традиционалне трихотомije власти. Уставни суд је самостални уставни орган и претпостављени носилац заштите уставности што га ставља ван класичног поимања правосуђа, али и ван законодавства, било “позитивног” било “негативног.” *Енциклопедија уставног права бивших југословенских земаља - Уставно право Републике Србије и Републике Црне Горе*, II, Нови Сад, 1995, стр. 176.

средна уставносудска заштита људских и мањинских права¹⁴⁾ и више него до сада, истакнута је његова функција конфликтног суда (суда за решавање надлежности).¹⁵⁾ Нови Устав доноси, између осталог, важне новине када је реч о кадровима и својству судија Уставног суда.

За судију овог суда сада се тражи иста стручна компетенција као и за судију Врховног касационог суда - најмање 40 година живота и 15 година искуства у правној струци, с обзиром да је овај орган по стручности заостајао за Врховним судом.¹⁶⁾ Нови Устав разликује и карактер функције судије Уставног суда од судијског позива који је сталан (уз изузетак), орочавајући је на 9 година.

Новина коју уводи Устав од 2006. је кадровска структура из три „изворишта“: трећину судија именује извршна власт – председник Републике (од 10 кандидата које предложи парламент), трећину бира законодавна власт – Народна скупштина (од 10 кандидата које предложи председник Републике) и петоро судија именује се од стране судске власти на општој седници Врховног касационог суда (од 10 кандидата које предложи Високи савет судства и Државно веће тужилаца).

Иако се оваквим начином избора судија Уставног суда „поставља начело троеобе државне власти“¹⁷⁾ и ни једна од три државне власти „нема могућност да бира односно именује већину судија“,¹⁸⁾ и овај модел избора кадрова може бити, у одређеним политичким околностима, спроведен под пресудним утицајем извршне власти; владе а после ње и шефа државе.

Тако, „владина већина“ у Народној скупштини формално може да предложи свих 10 потенцијалних кандидата за судије Уставног суда од којих пет именује председник Републике; влада има утицаја и на избор чланова Високог савета судства и Државног већа тужилаца (Скупштина, читај: владина већина, бира по осам

14) Маријана Пајванчић, *Уставно право – посебни део*, Нови Сад, 2007, стр. 67, 65.

15) Ратко Марковић, *Устав Републике Србије, Предговор: Устав Републике Србије од 2006 – критички поглед*, Београд, 2006, стр. 49.

16) Члан 172 Устава од 2006. Уставни суд је без критеријума компетенције добрим делом био политичка оаза недовољно стручних кадрова, „истрошених политичара, неретко и универзитетских асистената“, коју су правиле политичке елите извршне власти настојећи да, како каже Коста Чавошки, „унапред убогаље и обесмисле уставно судство тако што ће га попунити својим најоданијим кадровима, укључујућу не само недоучене правнике него и ноторне лаике.“ *Судска контрола уставности – досадашња пракса, спорна питања и предлози*, Зборник радова „Криза и реформа правосуђа“, Београд, 2001, стр. 53.

17) Р. Марковић, *ibidem*, стр. 55.

18) М. Пајванчић, *ibidem*, стр. 66.

изборних чланова, а ту је и надлежни министар), који такође предлажу 10 кандидата за судије Врховном касационом суду, што казује да се две трећине судија Уставног суда могу именовати заправо владином вољом. Ако томе додамо да 10 кандидата за Уставни суд предлаже и други орган извршне власти, председник Републике, од којих Народна скупштина (опет већина која подржава владу) бира 5 судија, може се закључити да је пресудан утицај извршне власти на избор кадрова у Уставном суду неизбежан. Ово је нит политизације и дерогирања независности и самосталности Уставног суда (бар док је на власти политичка опција која је учествовала у избору судија), које је овај орган тако скромно уживао за време Устава од 1990.

Таксативно прописивање јасних разлога разрешења судија (постоје и други, вољни начини престанка функције), као и опредељење да један орган, Народна скупштина, одлучује о разрешењу свих судија Уставног суда (по новом Уставу на захтев овлашћених предлагача за избор односно именовање)¹⁹⁾, иду у прилог независности овог органа. Неподударношћу у начину избора и разрешења судија Уставног суда, где сваки од три органа нема право да разреши „свог“ судију, избегнута је поларизација Уставног суда.

По Уставу од 2006. Уставни суд да одлучује о уставности закона (и уставности и законитости других општих аката) који важе, који су престали да важе - у року од 6 месеци од престанка важења, и који су изгласани али нису проглашени (претходна оцена уставности).²⁰⁾ Устав од 1990. није познавао институт претходне оцене уставности, док се поступак оцене уставности и законитости општих аката који су престали да важе могао покренути ако од престанка важења није протекло више од једне године.²¹⁾

Својим темељним правом да оцењује уставност и законитост општих аката Уставни суд и ствара и штити правни систем, приморавајући извршну власт да државу води актима који су унутар граница Устава. Новим уставним институтом, претходном оценом уставности, штити се парламентарна мањина²²⁾ од неуставног мајоритета већине који отвара врата „тиранији позиције.“ Потпуна премоћ власти над опозицијом удаљила би систем од уставних начела, пре свега од уставног темеља - начела поделе власти. Ипак, претходном оценом уставности не штити се и мањина испод једне

19) Члан 174 Устава од 2006.

20) Чланови 168 - 169 Устава од 2006.

21) Члан 125 Устава од 1990.

22) Види: Р. Марковић, *ibidem*, стр. 52 - 54.

трећине народних посланика која може, ако броји најмање 25 посланика, покренути „редован“, накнадни поступак оцене уставности закона, односно ако је мања од 25 посланика тек иницирати поступак као и свако друго правно или физичко лице

Државни органи могу да се „ставе“ под заштиту Уставног суда покрећући поступак за оцену уставности и законитости, а нови Устав као покретаче поступка изричито именује и органе територијалне аутономије и локалне самоуправе, најмање 25 народних посланика и Уставни суд.²³⁾ У овом поступку Уставни суд штити и уставни положај државних органа и прокламовану поделу власти, што је неодвојиво од заштите уставности.

У наредном периоду реалан домашјај Уставног суда у заштити уставности и законитости и успостављању владавине права у великој мери ће зависити од јачања ауторитета кључних уставних институција, подизања нивоа политичке културе и снажења јавног мњења. Само такве друштвене и политичке околности омогућиће креативан и ефикасан Уставни суд који ће дати свој допринос изградњи правне државе и демократске поделе власти.²⁴⁾

УСТАВНИ СУД У СЛУЖБИ ЗАШТИТЕ ПОЛИТИЧКОГ СИСТЕМА ВЛАСТИ

Уставни суд је, формално посматрано, државни орган чија је реч последња када је у питању тумачење устава што би могло да створи слику његове највише позиције у уставном систему. Али, уставни суд није прва власт у држави - начин рада и његова организација искључују га као водећег и активног носиоца власти, политичког креатора, јер такав може бити само извршни орган, много ређе законодавни... “За разлику од других највиших државних органа, који су првенствено политички органи, Уставни суд обезбеђује и изражава политику путем права и у оквиру непосредне примене Устава.”²⁵⁾ Доказ да Уставни суд, по саставу правно тело, “плива у политичком мору” јесу његове надлежности од којих неке могу имати изразито политичку димензију и тежину.

23) Члан 168 Устава од 2006. Део овог члана који се односи на органе територијалне аутономије и локалне самоуправе у колизији је са члановима 187 и 193 Устава којима се овим органима ограничава право на покретање поступка оцене уставности и законитости закона или другог општег акта само када је повређено право на покрајинску аутономију односно локалну самоуправу.

24) Опширније: Слободан Вучетић, *Улога Уставног суда у процесу транзиције у Србији*, Зборник радова „Уставни суд Србије – у сусрет новом уставу“, Београд, 2004, стр. 19.

25) Јован Ђорђевић, *Нови уставни систем*, Београд, 1964, стр. 857.

РАЗРЕШЕЊЕ ПРЕДСЕДНИКА РЕПУБЛИКЕ

Устав од 1990. је становиштем о истоветности субјекта који даје и узима мандат шефу државе (бирачи) изоставио Уставни суд из поступка опозива председника Републике. Уставни суд по Уставу од 2006. постаје странка у поступку разрешења председника Републике (постоје различити модалитети улоге уставног суда у овом поступку; Црна Гора, Русија, Италија...). Уставни суд је у другој фази поступка разрешења шефа државе „дужан да по покренутом поступку за разрешење, најкасније у року од 45 дана, одлучи о постојању повреде Устава.“²⁶⁾ Након тога председник Републике одлуком Народне скупштине може бити разрешен. Ова надлежност Уставног суда иако може имати правни призив – устав је правни акт па је његова повреда кршење права, обилује политиком и став Уставног суда је политичка одлука. Наиме, ради се о питању останка на власти политичког органа, шефа државе, изабраног политичком вољом грађана, који је због одређеног политичког циља, чињењем или нечињењем, прекршио Устав. Уставни суд у овом поступку треба да се изјасни да ли је прекршен устав и ако јесте да коначну одлуку препусти политичком органу - Народној скупштини. Уставни суд Србије још није користио ову надлежност, па не можемо коментарисати колико би евентуална одлука Уставног суда могла правно да се образложи у контексту политичког значаја.

ТУМАЧ УСТАВА – УСТАВНОСТ И ЗАКОНИТОСТ

И основна надлежност уставног суда да штити уставност и законитост има знатну политичку тежину. Извршна власт утврђује политику коју инструментаризује уз помоћ законодавног тела. Сви закони носе одређену идеологију и политичке циљеве који се могу поредити (контролисати) и са идеологијом и циљевима устава, али и са општеприхваћеним правилима међународног права која су опет одраз одређених ширих чак и глобалних политичких ставова. У том смислу, Уставни суд као тумач сагласности закона и других општих аката са Уставом, општеприхваћеним правилима међународног права и потврђеним међународним уговорима,²⁷⁾ део је једног великог механизма заштите политичког поретка.

26) Члан 118 Устава од 2006.

27) Члан 167 Устава од 2006. Правни поредак Устава од 1990. имао је нешто другачију структуру и хијерархију тако да су закони и други општи акти морали бити сагласни «само» са највишим државним правним актом. Види: члан 127 Устава од 1990.

ИЗБОРНИ СПОРОВИ

Поступак избора као уставом регулисан начин преношења дела народног суверенитета на изабране политичке представнике, носиоце државних политичких функција, може бити предмет спора изборних такмаца. Политичке странке и други аспиранти на власт могу улагати приговоре због кршења правних правила изборног поступка који је заправо од кључног политичког значаја у држави. Уставни суд решава о изборним споровима за које законом није одређена надлежност судова²⁸⁾ или других државних органа.²⁹⁾

Везу са изборним поступком и каснијим политичким опредељењем изабраног представника (народног посланика, одборника), представљала је дилема коју је безуспешно покушавао да коначно реши Уставни суд: да ли мандат припада политичкој странци или појединцу. Ову дилему је решио садашњи Устав дајући “слободу” посланику да свој мандат стави на располагање политичкој странци.³⁰⁾

ПРАВО ЗАБРАНЕ РАДА ПОЛИТИЧКИХ ПАРТИЈА

Почев од послератне Немачке, у једном броју политичких система међу којима је и српски, Уставни суд се сматра најприкладнијим органом који може да одлучује о забрани рада неког политичког субјекта. По Уставу од 2006. Уставни суд одлучује о забрани рада политичке странке, синдикалне организације или удружења грађана, односно по формулацији Устава од 1990. о забрани рада

28) Члан 167 Устава од 2006.

29) Члан 125 Устава од 1990.

30) Уставноправна дилема за важења Устава од 1990 (Закон о избору народних посланика, “Службени гласник Републике Србије”, бр. 35/2000, члан 88/1 тач. 1 и тач. 9) – да ли посланику може да престане мандат пре истека времена за које је биран ако му престане чланство у политичкој странци или коалицији или брисањем из регистра политичке странке или политичке организације на чијој је листи изабран, различито је тумачена у теорији и пракси. Тако, Маријана Пајванчић сматра да “престанак чланства у политичкој странци (вољом бирача или искључењем посланика из политичке странке) на чијој је листи кандидован посланик, прелазак посланика из једне у другу политичку странку не може бити разлог за престанак мандата посланика. У противном нема слободног мандата.” *Устав је погажен*, Гласник Адвокатске коморе Војводине, 3/2003, Нови Сад, стр. 105. Супротно, Зоран Томић је мишљења да с обзиром да “...посланик у Народној скупштини представља истовремено и “грађане изборне јединице у којој је изабран”, али и политичку организацију (односно групу лица) на чијој је листи изабран”...природа слободног посланичког мандата “није нарушена правном могућношћу “ротирања” посланика са исте изборне листе услед престанка њиховог оригиналног политичког чланства по основу којег су и кандидовани.” *Устав ипак није погажен*, Гласник Адвокатске коморе Војводине, 3/2003, Нови Сад, стр. 112.

политичке странке или друге политичке организације.³¹⁾ Уставни суд опет треба да цени да ли политичка странка својим правним актима и фактичким радњама поштује изграђен политички систем, другим речима да ли делује у границама владајућих метода понашања и идеологије, или се залаже за неке неприхватљиве методе (насилно рушење поретка, војну управу...) и идеологије (укидање приватне својине, колективизам, расизам...). Уставни суд приликом оцењивања делатности политичких партија, “требало би да буде у положају фактора који је ван односа тренутних политичких снага”,³²⁾ иако објективно код нас не постоје услови да Уставни суд решава непристрасно (а питање је да ли игде такви услови постоје?). Свакако да “...Уставни суд у овој ситуацији прелази границе једне чисто уставноправне институције и прелази у сферу правно-политичког деловања у којој се несумњиво преплићу право и политика.”³³⁾ У поступку који је сурогат судског: јавна седница, две супростављене стране, треба донети политичку одлуку и на тај начин усмерити политичко деловање – рећи где се партије смеју кретати.

Ове и друге надлежности уставног суда казују да тај орган политички одлучује, да његове одлуке могу у основи имати правну процедуру али да је значај одлука превасходно политички. Вега Уставног суда са политичким властима; владом, председником Републике и Народном скупштином је стална; именоване и разрешене судија, опозив шефа државе, поступак уставности и законитости, извештавање Народне скупштине³⁴⁾...јесу сложени и свестрано утицајни односи који чине саму срж политичког система. Унутар њега Уставни суд се бори да свој уставни положај учврсти политичком позицијом и тако ојача свој недовољни легитимитет.

ЛИТЕРАТУРА

Булајић, С., *Чувар француског устава*, Београд, 2006.

Вучетић, С., *Улога Уставног суда у процесу транзиције у Србији*, Зборник радова „Уставни суд Србије – у сусрет новом уставу“, Београд, 2004

Ђорђевић, Ј., *Устав и политичке науке*, Глас САНУ Одељења друштвених наука, Београд, 10/1961.

31) Члан 167 Устава од 2006, члан 125 Устава од 1990.

32) Александар Фира, *Уставни суд у Уставу Републике Србије од 1990*, Архив за правне и друштвене науке, 2-3/1991, Београд, стр. 370.

33) Балша Шпадијер, *Уставно судство и партијски плурализам*, Зборник радова „Уставни суд Србије – у сусрет новом уставу“, Београд, 2004, стр. 136.

34) Уставни суд обавештава Народну скупштину о стању и проблемима остваривања уставности и законитости у Републици Србији, даје мишљења и указује на потребу доношења и измене закона и предузимање других мера ради заштите уставности и законитости, чл. 105 Закона о Уставном суду (“Службени гласник Републике Србије”, бр. 109/2007).

- Ђорђевић, Ј., *Нови уставни систем*, Београд, 1964.
- Ђорђевић, Ј., *Политички систем*, Београд, 1980
- Крбек, И., *Уставно судовање*, Загреб, 1960.
- Лукић, Р., *Уставност и законитост*, Београд, 1966.
- Марковић, Р., *Устав Републике Србије, Предговор: Устав Републике Србије од 2006 – критички поглед*, Београд, 2006
- Пајванчић, М., *Устав је погажен*, Гласник Адвокатске коморе Војводине, 3/2003, Нови Сад.
- Пајванчић, М., *Уставно право – посебни део*, Нови Сад, 2007
- Паркс, Х. Б., *Историја САД*, Београд, 1985
- Самарић, С., *Систем власти у новом уставу Србије*, Зборник радова „Уставни суд Србије – у сусрет новом уставу“, Београд, 2004
- Смердел, Б., *Уставни суд Југославије и неки проблеми политичког правосуђа*, Зборник радова: Улога и место уставног судства у друштвено политичком систему, Београд, 1986
- Срук, Ј., *Делегатски скупштински систем*, Загреб, 1982.
- Томић, З., *Устав ипак није погажен*, Гласник Адвокатске коморе Војводине, 3/2003, Нови Сад.
- Фира, А., *Уставност и политика*, Нови Сад, 1984.
- Фира, А., *Уставни суд у Уставу Републике Србије од 1990*, Архив за правне и друштвене науке, 2-3/1991, Београд.
- Фира, А., *Независност судства и уставни суд*, Архив за правне и друштвене науке, 3/1994, Београд.
- Фира, А., *Енциклопедија уставног права бивших југословенских земаља - Уставно право Републике Србије и Републике Црне Горе*, II, Нови Сад, 1995.
- Чавошки, К., *Судска контрола уставности – досадашња пракса, спорна питања и предлози*, Зборник радова „Криза и реформа правосуђа“, Београд, 2001.
- Шпадијер, Б., *Уставно судство и партијски плурализам*, Зборник радова „Уставни суд Србије – у сусрет новом уставу“, Београд, 2004.
- Устав Републике Србије од 1990.
- Устав Републике Србије од 2006.
- Закон о Уставном суду од 2007.

РЕЗИМЕ

У овом раду аутор коментарише положај чувара уставности – уставни суд из угла политике и права. Уставни суд у транзиционом систему пуном промена и обрга, какав је српски, објективно нема услове да у потпуности изгради ауторитет једног од највиших државних органа у хоризонталној равни власти. Правна регулатива није једина водила рада Уставног суда; политички циљеви и интереси, артикулисани деловањем „политичких“ власти, незаобилазно усмеравају рад Уставног суда у Србији.

И поред низа значајних уставних надлежности, Уставни суд за сада не успева да оправда улогу која му је уставима додељена. Недовољна изграђеност, стабилност и поштовање парламентарних института омогућава политици да прелази уставне границе. У том смислу, Уставни суд - један од стубова система, у остваривању својих права делује као орган који је и под политиком и под правом, што се одражава на функционисање државне власти у целини.

Кључне речи: уставни суд, право, политика, власт, држава.

Slobodan Orlovic
CONSTITUTIONAL COURT OF THE REPUBLIC OF
SERBIA: LAW AND POLITICS
SUMMARY

In this article, the author tackles position of the Guardian of the Constitution - Constitutional Court, as seen from the aspect of politics and law. A Constitutional Court in a transitional system filled by change and reversal, such as the Serbian, is not actually in condition to attain the level of authority enjoyed by the highest state bodies resting on the horizontal power plane. Legal regulation is not the only guide for the Constitutional Court's operation; political goals and interests, articulated by the "political" powers, inevitably govern Constitutional Court's operation in Serbia.

Despite the series of important constitutional jurisdictions, Constitutional Court is not succeeding to justify its role prescribed by constitutions. Insufficient construction, stability, and respect of the parliament's institutes, allows politics to pass beyond constitutional borders. In this sense, Constitutional Court - one of the system's pillars, in the achievement of its rights, appears as the body subjected to politics and law, which is reflected on the functioning of the government as a whole.

